

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกที่อยู่

Newman ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงออกถึงความพึงพอใจของมนุษย์ซึ่งเป็นผลที่สะท้อนมาจากการประเมินผลและพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลนั้น ประกอบด้วย

- 2.1.1. ความพอใจในสภาพแวดล้อมทางกายภาพและพฤติกรรมแสดงออกหลังจากการรับรู้สภาพแวดล้อมนั้น
- 2.1.2. ระดับของการรับรู้ซึ่งจะขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสิ่งเร้าที่นำมาประเมิน
- 2.1.3. ลักษณะคุณสมบัติของบุคคลผู้ตอบรับสภาพแวดล้อม ซึ่งลักษณะบุคคลดังกล่าวนั้นครอบคลุมถึงปัจจัยต่างๆ ของบุคคลทางด้านประชากรศาสตร์ พื้นฐานทางสังคม และสภาพเศรษฐกิจ รวมทั้งรูปแบบวิถีดำเนินชีวิต (Newman, 1974: 12)

2.2 ปัจจัยในการเลือกที่อยู่อาศัย

ปัจจัยในการเลือกที่อยู่อาศัย จะมีการอธิบายถึงการย้ายถิ่นที่อยู่ในรูปอิทธิพลของ Push และ Pull ซึ่งมีผลต่อการย้ายที่อยู่อาศัยว่าประกอบด้วยปัจจัยอะไรบ้างสำหรับปัจจัยทั้งสองตัวนี้สามารถอธิบายได้ดังนี้

- 2.2.1. ปัจจัยในการผลักดัน (Push Factors)
- 2.2.2. การย้ายโดยสมัครใจ (Voluntary Move)
- 2.2.3. การย้ายโดยไม่สมัครใจ (Involuntary Move)
- 2.2.4. ปัจจัยในการดึงดูด (Pull Factors)

ปัจจัยสำคัญ ซึ่งเป็นหลักในการเกิดผลที่ให้เลือกที่อยู่ได้แก่ ทำเลที่ตั้ง ซึ่งประกอบด้วย 3 สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ คุณภาพของบ้านในบริเวณใกล้เคียง มูลค่าของบ้าน และอยู่ใกล้โรงเรียนหรือไม่ราคา ขนาดและจำนวนของห้องต่างๆ ตลอดจนการออกแบบ คุณภาพก่อสร้าง ลักษณะโดยทั่วไปของตัวอาคารและสภาพแวดล้อม รวมทั้งการเดินทางและการคมนาคม เช่น รถประจำทางเข้าถึงใกล้ทางด่วน เป็นต้น

แหล่งชุมชนใกล้เคียง เช่น ห้างสรรพสินค้า โรงพยาบาล ตลาด เป็นต้น ปัจจัยรอง ซึ่งได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆทั้งในอาคาร และโครงการ เช่น สโมสร โทรศัพท์ ยาม, สิ่งบันเทิงนันทนาการ เช่น ห้องออกกำลังกาย สโมสร สระว่ายน้ำ เป็นต้น

2.3 ทฤษฎีเรื่องลำดับขั้นของความต้องการ (Hierarchy of Needs)

Dr. Abraham Maslow นักจิตวิทยาได้สร้างทฤษฎีการจูงใจของมนุษย์ที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป อ้างถึง ตามทฤษฎีความต้องการของมนุษย์แบ่งออกเป็น 5 ระดับ เรียงตามลำดับความต้องการระดับต่ำสุดไปจนถึงความต้องการระดับสูงสุด ทฤษฎีนี้ระบุว่าบุคคลพยายามจะตอบสนองความต้องการระดับต่ำกว่าก่อนที่จะเกิดความต้องการระดับสูงกว่าจะเกิดขึ้น ความต้องการระดับต่ำสุดที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองซึ่งบุคคลประสบอยู่ จะทำหน้าที่จูงใจพฤติกรรมของเขา เมื่อความต้องการนี้ได้รับการตอบสนองจนเกิดความพอใจขึ้นมา ความต้องการใหม่ที่ระดับสูงกว่าจะเกิดขึ้นและบุคคลจะถูกจูงใจให้ทำการตอบสนอง เมื่อความต้องการนี้ได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการใหม่ที่ระดับสูงขึ้นไปอีกก็จะเกิดขึ้น ถ้าความต้องการระดับล่างที่ได้รับการตอบสนองจนพอใจ แล้วเกิดกลับมาไม่พอใจอีกครั้งหนึ่ง บุคคลก็จะหันมาตอบสนองความต้องการในระดับดังกล่าวอีก ลำดับขั้นของความต้องการแสดงให้เห็นได้ดังรูป (ดลยา จาตุรงค์กุล และอดุลย์ จาตุรงค์กุล, 2545: 255-258 อ้างถึงใน สมศักดิ์ สุขวารี, 2548:9-10)

แผนภูมิที่ 2.1 แผนภูมิลำดับขั้นความต้องการของ A.H. Maslow

จากรูปข้างต้นนี้แสดงถึงลำดับความต้องการของ Maslow โดยแต่ละระดับมีความเป็นอิสระต่อกันซึ่งตามทฤษฎีจะมีความต้องการจะมีการซ้ำซ้อนกัน (Overlap) ระหว่างแต่ละระดับเพราะความต้องการนั้นจะไม่จำเป็นต้องได้รับการตอบสนองจน 100 เปอร์เซ็นต์หรือตอบสนองแล้วพอไม่ต้องการอีกในชีวิต ดังนั้นการได้รับการตอบสนองในระดับหนึ่งแล้วก็กระตุ้นให้มีความต้องการในระดับสูงกว่าในอีกขั้นหนึ่ง

2.4 ความมั่นคงในสังคมไทย

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2548) ได้กล่าวไว้ในการปาฐกถาพิเศษ เรื่อง "การพัฒนาทุนทางสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน บทบาทสำคัญของกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ"ว่า มนุษย์ส่วนใหญ่ของโลกมีความไม่มั่นคง ในขณะที่มนุษย์ส่วนน้อยมีความมั่นคงเกินความมั่นคง ผลผลิตที่นำสู่การบริโภคมากขึ้น ก่อให้เกิดความอยากได้จนเกินพอดี และโลกที่ตระหนักถึงความมั่นคงของมนุษย์สืบเนื่องจากการพัฒนาที่เห็นผ่านมาในช่วง 50 กว่าปีกว่า เป็นการพัฒนาล้มเหลว คนยากจนมีมากขึ้น ส่วน "ความมั่นคง" ในสังคมไทย บางคนวิเคราะห์ว่าสังคมไทยเป็นสังคม 2 ฐาน แต่จริงๆ แล้วสังคมไทยเป็นสังคม 4 ฐาน

ฐานที่ 1 มีอยู่อยู่ประมาณ 10 ล้านคน เป็นคนด้อยโอกาส ไร้โอกาส โดยจำนวน 3 ล้านคนใน 10 ล้าน เป็นคนไม่มีสถานภาพทางกฎหมายหรือไม่มีความมั่นคงในสถานภาพทางกฎหมาย ไม่ได้อยู่ในกระบวนการเอาใจใส่ มองไม่เห็น เป็นกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เป็นชาวเขา

ฐานที่ 2 หรือสังคมส่วนที่ 2 เป็นสังคมที่ต้องการเข้าสู่ ความพอเพียงไม่ด้อยโอกาสแต่หาความพอเพียงไม่ได้ เช่น เกษตรกรรายย่อย ที่เข้าสู่การพัฒนาที่ดิน แล้วไม่สามารถครอบครองที่ดินได้ สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการทำกิน ผู้ค้าขายเล็กๆ น้อยๆ ในเมือง ฐานนี้มีชีวิตพออยู่พอกิน และไม่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติของโลก หรือวิกฤติจากศูนย์กลางมากนัก

ฐานที่ 3 มีประมาณ 10 ล้านคน เรียกว่า "สังคมฐานานุรูป" เป็นกลุ่มคนที่มีการศึกษา มีการไขว่คว้าหาความรู้ ปริญญา เพื่อเลื่อนฐานะทางสังคม เป็นผู้ที่มีคุณวุฒิ (Qualification) แต่ไม่มีคุณภาพ (Quality) เป็นสังคมที่เห็นได้ชัดในปัจจุบัน เป็นการศึกษาที่ดูถูกดูแคลนการฝึกงาน หรือการฝึกปฏิบัติกับความเป็นจริงเห็นว่าการทำงานตามท้องไร่ปลายนาเป็นเรื่องต่ำต้อย ระบบสังคมปัจจุบัน มีสถาบันการศึกษาเหล่านี้มาก ทั้งนี้ในส่วนของมหาวิทยาลัย 10 กว่าแห่ง สถาบันราชภัฏ วิทยาลัยต่างๆ ที่ผลิตโดยไม่คำนึงถึงคุณภาพ

ฐานที่ 4 สังคมการแข่งขันและแก่งกำไร มีจำนวนไม่ถึง 1 ล้านคน มีความรู้เรื่องคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต กว่า 10,000 คนเป็นผู้มีรายได้จากค่าตอบแทน ค่าธรรมเนียมเป็นราย

ชั่วโมง ทำงานกับบริษัทข้ามชาติ สังคมส่วนนี้เป็นส่วนน้อยและลอยตัวออกจากสังคมไทยไปเรื่อยๆ สังคมมีคำหลักว่า "มูลค่าเพิ่ม" สังคมส่วนนี้มีผลลบล้างภาพมหาศาล

กลุ่มหลักควรเป็นผู้ด้อยโอกาส ทำอย่างไรที่จะทำให้ฐานสังคมผู้ด้อยโอกาสที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานตามทรัพยากร และโอกาสการทำงาน ชาวไร่ คนงานตัดอ้อย หรือ กรรมกรก่อสร้าง บุตรหลานเหล่านี้มีความมั่นคงหรือไม่ กลุ่มเด็กที่ติดเชื้อ HIV คนพิการ หรือคนด้อยโอกาสอื่นๆ ที่ต้องการการศึกษาคือ ผู้ด้อยโอกาส เป็นกลุ่มที่ต้องการฟื้นฟูมากที่สุด เป็นการฟื้นฟูจิตใจ ความเชื่อมั่นของตนเอง ศรัทธาในตัวเอง

2.5 คุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตในพจนานุกรม ได้ให้ความหมายว่า "ลักษณะที่ดีของชีวิต"

จิรวัดณ์ ดำริห์อนันต์, (2547, 2) ในการประชุมวิชาการโยธาแห่งชาติ ครั้งที่ 9 / 2547 ได้กล่าวไว้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การที่บุคคลสามารถดำรงชีวิตของตนได้ในระดับที่เหมาะสมตามความ จำเป็นพื้นฐานในสังคมในช่วงเวลาหนึ่งๆ ซึ่งความจำเป็นพื้นฐานที่เหมาะสมอย่างน้อยจะต้องมีอาหารที่เพียงพอ มีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม มีสุขภาพที่ดี ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งได้รับการพื้นฐานที่จำเป็นทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม

ยูเนสโก(UNESCO, 1978: 89) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตว่า "คุณภาพชีวิตเป็นความรู้สึกของการอยู่อย่างพอใจ มีความสุข มีความพอใจต่อองค์ประกอบต่างๆของชีวิตซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการดำรงชีวิตของบุคคลนั้นๆ" โดยได้ชี้ให้เห็นว่ามีปัจจัยหลายประการที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต เช่น อาหาร สุขภาพอนามัย โภชนาการ การศึกษา สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ที่อยู่อาศัย และรายได้

อัศวิน ชินกำรวงค์ (2537: 14) คุณภาพชีวิตที่ดี หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ที่ดี นั่นคือ บุคคลต้องได้รับการตอบสนองความต้องการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ มีความพอใจเป็นค่าเทียบเคียงไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวแน่นอน ดังนั้นมาตรฐานคุณภาพชีวิตย่อมเปลี่ยนแปลงไปได้ตามเวลาและเงื่อนไขภาวะทางสังคม

การมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นต้องประกอบด้วยปัจจัยซึ่งมีองค์ประกอบหลายประการที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องเกื้อกูลและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งหากปัจจัยหนึ่งได้รับผลกระทบแล้วย่อมหมายถึง คุณภาพชีวิตของบุคคลนั้น ย่อมถูกบั่นทอนให้ด้วยในคุณภาพหรือประโยชน์ลงไปด้วย (อัศวิน ชินกำรวงค์, 2537: 16)

คุณภาพชีวิตการทำงาน หมายถึงสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน อันล้วนมีผลต่อความพอใจและแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน คุณภาพชีวิตการทำงานเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของคุณภาพชีวิต ถ้าผู้ใช้แรงงานมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีจะส่งผลให้ผู้ใช้แรงงาน มีความสุข มีความพอใจในงานที่ทำ และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย (อัศวิน ชินกำธรวงศ์, 2537: 19)

2.6 งานสร้างอาคารระบบอุตสาหกรรม

โสภณ แสงไพโรจน์ (2520) ได้อธิบายเรื่องการสร้างอาคารระบบอุตสาหกรรมในเอกสารประกอบการอบรม ระบบประสานทางพิกัดในงานก่อสร้างอาคารสถานที่ราชการ โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ ถ้าจะพิจารณาเฉพาะในแง่ของการจัดแยกชิ้นส่วนโครงสร้าง อาจแยกระบบใหญ่ได้ 3 ระบบ คือ

2.6.1. BOX SYSTEM เป็นระบบที่ใช้วิธีประกอบส่วนโครงสร้างทั้งหมดให้มีลักษณะเป็นรูปกล่องซึ่งประกอบด้วย พื้น ผนัง หลังคา หรือเพดาน รวมกันเป็น 1 หน่วย ทำสำเร็จรูปจากโรงงาน และส่วนมากจะมีการตกแต่งภายในด้วยอย่างสมบูรณ์ แล้วจึงยกมาที่ก่อสร้างทำการก่อสร้างยึดให้เข้าที่ซึ่งที่เตรียมใจระบบกล่องนี้ยังแบ่งประเภทย่อยได้ 2 ประเภท คือ

2.6.1.1 ประเภทขนาดเบาหรือประเภทเดี่ยว ส่วนมากใช้กับอาคารประเภทบ้านพักอาศัยที่ประกอบด้วยห้องน้ำ ห้องส้วม รั้วแขก ครุฑ รวมอยู่โครงสร้างประเภทกล่อง 1 หรือ 2 หน่วยต่อกันทุกส่วน หรือทั้งหลังทำสำเร็จรูปจากโรงงาน งานที่ปลูกสร้าง ก็มีเพียงเตรียมเสาไว้สำหรับรองรับ เมื่อยกส่วนสำเร็จรูปดังกล่าวเข้าที่ ติดตั้งต่อท่อส้วม ท่อน้ำใช้ ไฟฟ้า เท่านั้น ก็เข้าอยู่พักอาศัยได้ทันที วัสดุก่อสร้างที่เป็นโครงสร้างหลัก มักจะเป็นไม้เพื่อต้องการลดน้ำหนักให้เบา สะดวกต่อการเคลื่อนย้าย และที่เลือกใช้โครงเป็นเหล็กหรือคอนกรีตก็มีทำกัน แต่เป็นส่วนน้อย

2.6.1.2 ประเภทขนาดหนักหรือประเภทกลุ่ม ได้แก่ เอาโครงสร้างสำเร็จ 1 หน่วยดังกล่าวมาประกอบต่อรวมกันเข้าหลายๆหน่วยอาจเรียงกันเป็นแถวทางนอน เป็นอาคารประเภทเรือนแถว หรือเรียงต่อซ้อนกันทางตั้งขึ้นไปหลายชั้น วิธีซ้อนต่อกัน อาจจัดเรียงต่อแบบสลับช่องเหมือนตาหมากรุก เพื่อให้เกิดช่องว่างระหว่างหน่วย ทำให้ได้หน่วยเพิ่มพิเศษขึ้นจากการใช้ผนัง เพดานของหน่วยข้างเคียง เป็นการประหยัดวัสดุไปในตัว หรืออาจจัดวางให้แต่ละหน่วยชิดกันทั้งทางตั้งและทางนอน ดังตัวอย่างอาคารหลังแรกที่ใช้แบบ BOX SYSTEM คือ โรงแรมฮิลตัน สร้างที่เมืองSAN ANTONIO, TEXAS ซึ่งได้ออกแบบกำหนดให้ห้องพักรับแขกเป็น 1 หน่วย ใช้โครงกล่องแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก เพื่อให้แต่ละกล่องสามารถรับน้ำหนักการตั้งซ้อนได้

BOX SYSTEM ถือได้ว่า เป็นระบบที่เข้าถึงระดับงานอุตสาหกรรมขั้นสูงสุด เพราะงานส่วนใหญ่ทำสำเร็จจากโรงงานทั้งสิ้น แม้กระทั่งการปูพรมพื้น ระดับรูปภาพที่ผนัง ฯลฯ ข้อเสียระบบนี้อยู่ตรงที่แต่ละหน่วยมีขนาดใหญ่ หนัก ทำให้ขนส่งลำบากมาก ต้องใช้อุปกรณ์ขนยกขนาดใหญ่พิเศษ และนำมาใช้ได้กับอาคารบางประเภทเท่านั้น

2.6.2. PANEL SYSTEM เป็นระบบที่ใช้จัดแยกโครงอาคารทั้งหมดออกเป็น แผ่นหรือผืน (PENEL) แต่ละแผ่นก็มีขนาดเท่ากับส่วนกว้างยาว หรือสูงของขนาดห้อง ถ้าดูจาก BOX SYSTEM ระบบที่ 3 นี้ ก็คือการแยกกล่องออกเป็น 4 ชั้นนั่นเอง โดยแยกเป็นแผ่นพื้น และผนังวางต่อกันและลักษณะที่แผ่นพื้นจะถ่ายน้ำหนักบรรทุกให้กับแผ่นผนังที่รองรับ และผนังแต่ละแผ่นก็วางซ้อนต่อกัน และถ่ายน้ำหนักรับต่อเนื่องกันลงสู่ฐานราก

PANEL SYSTEM เป็นระบบที่นิยมทำกันมากที่สุด วัสดุก่อสร้างหลัก เป็นคอนกรีตซึ่งหล่อแยกเป็นแผ่น งานหล่อจึงง่ายกว่า BOX SYSEM การขนยกทำได้สะดวกดัดแปลงให้ใช้กับอาคารประเภทต่างๆ ได้กว้างกว่าBOX SYSTEM และเหมาะกับอาคารบางประเภทที่มีการจัดห้องไว้เป็นสัดส่วนที่แน่นอน เช่น FLAT โรงพยาบาล โรงแรม ความหนาของผนังที่ใช้รับน้ำหนัก มักจะใช้ไม่ต่ำกว่า 15 เซนติเมตร ทั้งนี้ เนื่องจากปัญหาทางด้านเทคนิคการติดตั้ง ดังนั้น ความสูงของอาคารที่จะสร้างได้อย่างประหยัด จึงไม่ควรต่ำกว่า 4 ชั้น PANEL STYSTEM นี้ยังแบ่งเป็นประเภทย่อย ตามลักษณะทิศทางของการจัดวางผนังและแนวการถ่ายน้ำหนักของพื้น ออกไปอีกหลายประเภท เพื่อให้โครงสร้างที่เหมาะสมกับลักษณะของอาคารที่สร้างด้วย PANEL STYSTEM

2.6.3. FRAME STYSTEM เป็นระบบที่แบ่งโครงอาคารแยกย่อยออกเป็น คาน และเสา แทนที่จะเป็นแผ่นขึ้นเดียวอย่างของ PANEL STYSTEM ถ้าพิจารณาตามลักษณะของโครงสร้าง ก็เหมือนกับโครงสร้างอาคารแบบ "สร้างสำเร็จในที่" ที่ทำกันอยู่ในปัจจุบันนั่นเองเพียงแต่ตัดแยก เสา คาน พื้น ออกทำสำเร็จรูปเป็นส่วนๆ ส่วนพวกที่ผนังกันห้องก็อาจเลือกใช้ผนังโครงเบา ที่ทำด้วยวัสดุใดๆก็ได้เพราะไม่ได้ใช้เป็นโครงสร้างรับน้ำหนักเหมือนระบบที่ 2 ตัวแผ่นพื้นก็อาจแยกเป็นพื้นเล็กๆ เช่นประเภท HOLLOW CORE หรือพื้นสำเร็จรูปแบบ T- SECTION ข้อดีของระบบนี้ ก็คือ ขนาดของชิ้นส่วนต่างๆเล็กลง มีน้ำหนักเบาทำให้ขนส่งง่ายอาจใช้อุปกรณ์ช่วยยกเล็กลง รัศมีการขนส่งไปได้ไกลขึ้น ซึ่งเป็นการต้องการอย่างยิ่งของการจัดงานผลิตระบบอุตสาหกรรม

ข้อเสียของระบบนี้อยู่ตรงที่ จำนวนรอยต่อของชิ้นส่วนที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้เสียเวลา สำหรับงานติดตั้ง เพิ่งขึ้นจะต้องออกแบบรอยต่อเป็นพิเศษที่จะทำให้โครงสร้างที่ต่อกันแล้วเกิด CONTINUITY และ RIGIDITY และรอยต่อนั้นจะต้องสามารถทำได้ง่ายและรวดเร็วด้วยข้อเสียเหล่านี้ อาจแก้ไขด้วย การกำหนดจำนวนจุดที่มีรอยต่อกันให้น้อย ออกแบบชิ้นส่วนบางชิ้น

ให้ต่อเนื่องกันเสียเป็นชิ้นเดียวจากโรงงาน เลือกกำหนดตำแหน่งจุดที่ต่อ ที่จะทำงานได้สะดวก เป็นต้น (โสภณ แสงไพโรจน์, 2520: 2-4)

2.7 ข้อกำหนดและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ประกาศกระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดว่า อาคารที่อยู่อาศัย หอพัก บ้านให้เช่า อาคารโรงงานรวมทั้งที่พักคนงานก่อสร้างดังนี้ คือ ประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ 6/2538 เรื่อง กำหนดจำนวนคนต่อจำนวนพื้นที่ ของอาคารที่พักอาศัยที่ถือว่า มีคนอยู่มากเกินไป ภายใต้พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 ได้กำหนดพื้นที่ในอาคารให้มี ต้องมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 3 ตารางเมตรต่อ 1 คน ถ้าน้อยกว่านี้ ถือว่ามีคนอยู่มากเกินไป และได้กำหนดเช่นเดียวกันนี้ สำหรับพื้นที่อาคารที่พักของคนงานก่อสร้าง ในประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 7/2538 และได้ให้คำนิยามไว้ดังต่อไปนี้

"อาคารที่พักอาศัย" หมายความว่า อาคารซึ่งโดยปกติบุคคลที่อยู่อาศัยได้ทั้งกลางวันและกลางคืน ไม่ว่าจะเป็นการอยู่อาศัยอย่างถาวรหรือชั่วคราว และให้หมายความรวมถึง โรง เรือน บ้านพักอาศัย โรงแรม หอพัก อาคารชุด หรืออาคารอื่นใดที่มีลักษณะเดียวกันที่สร้างขึ้น ตามกฎหมายควบคุมอาคาร (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ที่ 6, 2538)

"อาคารที่พักของคนงานก่อสร้าง" หมายความว่า บ้าน เรือน โรง หรือสิ่งปลูกสร้าง อย่างอื่นที่สร้างขึ้นตามกฎหมายควบคุมอาคาร เพื่อให้เป็นที่พักอาศัยของคนงานในระหว่างงานก่อสร้าง (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ที่ 7, 2538)

"คนงานก่อสร้าง" หมายความว่า ผู้ซึ่งตกลงทำงานก่อสร้างให้แก่นายจ้างหรือผู้ว่าจ้าง เพื่อรับค่าจ้างไม่ว่าจะเป็นผู้รับค่าจ้างด้วยตนเองหรือไม่ก็ตามและให้หมายรวมถึงบุคคลในครอบครัวของคนงานก่อสร้างด้วย (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ที่ 7, 2538)

กฎกระทรวง ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2528) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ได้บอกถึงลักษณะอาคารชั่วคราวเพื่อให้ใช้ประโยชน์ ในการก่อสร้างอาคารถาวรนั้นไม่ต้องขออนุญาตหรือถอนอาคารแต่ต้องมีกำหนดระยะเวลาในการรื้อถอน และต้องสูงไม่เกิน 2 ชั้น หรือสูงจากระดับพื้นดินถึงหลังคา หรือส่วนของอาคารที่สูงที่สุด ไม่เกิน 9.00 เมตร

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตทางด้านสังคมที่ดีแก่คนงานก่อสร้าง โดยเฉพาะด้านที่พักอาศัยชั่วคราว สำหรับคนงานก่อสร้างและสภาพแวดล้อมในบริเวณบ้านพักคนงานก่อสร้างยังไม่มีกฎหมายในการกำกับดูแลการปลูกสร้าง ซึ่งปัจจุบันการปรับปรุงมาตรฐานการอยู่อาศัยของคนงานก่อสร้างเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยจะส่งผลดีต่อมาตรฐานงานก่อสร้าง

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ได้กำหนดมาตรฐานอาคารชั่วคราวของลูกจ้างในกิจการก่อสร้าง โดยมีส่วนคล้ายคลึงกับข้อกำหนดของสมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทยฯ (ว.ส.ท.) ซึ่งกล่าวถึงที่พักอาศัยชั่วคราวของลูกจ้างในกิจการก่อสร้างในส่วนต่าง ๆ 8 หัวข้อหลัก ดังต่อไปนี้ (กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน, 2539: 19-27 อ้างถึงใน สมบัติ วนิชประภา, 2541, 13-18)

2.7.1. เรื่องทั่วไป

ที่พักอาศัยชั่วคราวของลูกจ้างควรคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.7.1.1 พื้นที่อย่างต่ำต่อคนหรือต่อครอบครัว โดยคำนึงถึงความเหมาะสมดังนี้

2.7.1.1.1 พื้นที่ของห้องสำหรับใช้สอยโดยทั่วไป

2.7.1.1.2 ปริมาตรของห้อง (กว้าง × ยาว × สูง)

2.7.1.1.3 ขนาดและจำนวนห้องที่พอเพียง

2.7.1.2 น้ำให้สะอาดสำหรับคนในครอบครัวที่พอเพียง

2.7.1.3 ท่อระบายน้ำและระบบการกำจัดขยะ

2.7.1.4 เครื่องป้องกันความร้อน ความเย็น ไฟฟ้า การป้องกันสัตว์ ซึ่งเป็นพาหะของโรค โดยเฉพาะแมลงต่าง ๆ

2.7.1.5 การอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น การระบายอากาศ การหุงต้ม ห้องเก็บของ แสงสว่าง

2.7.1.6 ความเป็นส่วนตัวระหว่างบุคคลในครอบครัวโดยไม่ถูกรบกวนจากสิ่งภายนอกอื่น ๆ

2.7.1.7 ที่อยู่อาศัยสำหรับคนโสดหรือคนงานที่แยกจากครอบครัว ควรกำหนดมาตรฐานอย่างน้อย

2.7.1.7.1 ที่อยู่อาศัยตามเพศ

2.7.1.7.2 น้ำสะอาดเพียงพอ

2.7.1.7.3 ทางระบายน้ำ สุขาภิบาล

2.7.1.7.4 ทางระบายอากาศ ความร้อน

2.7.1.7.5 ห้องอาหารร่วมกัน ห้องพักผ่อน และบริการ

สุขอนามัย ซึ่งไม่ได้จัดไว้ในชุมชน

2.7.1.8 มาตรฐานห้องพักควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจ สังคม การพัฒนาการทางเทคโนโลยีและการเพิ่มรายได้ต่อหัว

2.7.1.9 โดยทั่วไปตามห้องที่ที่มีการจ้างงานอย่างถาวรควรมีการก่อสร้างที่อยู่อาศัยอย่างถาวรด้วย

2.7.1.10 วัสดุที่ใช้สร้างบ้านต้องคำนึงถึงสภาพท้องถิ่นภูมิอากาศ เช่น การเกินแผ่นดินไหว บริเวณที่ต่ำกว่าระดับน้ำ ที่ลุ่มเกินไปเมื่อฝนตกจะมีน้ำขังตลอดเวลา เป็นต้น

2.7.2. ลักษณะอาคารพักอาศัย

อาคารพักอาศัยอาจจัดสร้างเป็นที่พักอาศัย 1 ชั้นแถวเดียว หรือ 2 ชั้นแถวเดียว ซึ่งจัดสำหรับคนโสด หรือสำหรับผู้มีครอบครัว และควรมีลักษณะดังนี้

2.7.2.1 อาคารพักอาศัยคนงานก่อสร้าง ควรยกพื้นชั้นล่างสูงจากระดับพื้นดินไม่เกิน 1 เมตร และไม่ปลูกสร้างบนที่ลุ่มมีน้ำขัง หรือที่ดินที่ถมด้วยขยะมูลฝอย เว้นแต่จะมีดินถมทับหน้าหนา 30 ซม. อาคารพักอาศัยต้องมีความมั่นคงแข็งแรงและถูกสุขลักษณะไม่เป็นอันตรายต่อผู้พักอาศัย

2.7.2.2 ห้องที่พักใช้พักอาศัยให้มีส่วนกว้างหรือยาวไม่ต่ำกว่า 2.40 เมตร พื้นที่ทั้งห้องไม่น้อยกว่า 9 ตารางเมตร สำหรับห้องพักคู่ และมีช่องระบายอากาศที่ไม่ใช่ประตูและหน้าต่างไม่น้อยกว่าร้อยละสิบของพื้นที่ห้อง

2.7.2.3 ให้มีช่องประตูและหน้าต่างอย่างน้อยห้องละ 1 ชุด

2.7.2.4 ช่องทางเดินภายในอาคารสำหรับพักอาศัย ต้องกว้างไม่น้อยกว่า 1.00 เมตร และมีแสงสว่างเห็นได้ชัด

2.7.2.5 ระยะดิ่งระหว่างพื้นถึงยอดฝา หรือยอดผนังของอาคารตอนต่ำสุด ต้องไม่ต่ำกว่า 2.40 เมตร

2.7.2.6 ขนาดกว้างของบันไดต้องไม่น้อยกว่า 90 ซม. ช่วงหนึ่ง ๆ มีความสูงไม่เกิน 3 เมตร ลูกตั้งสูงไม่เกิน 20 ซม. และลูกนอนกว้างไม่น้อยกว่า 22 ซม.

2.7.2.7 ฐานรากของอาคาร ต้องทำเป็นลักษณะถาวร และมีความมั่นคงพอที่จะรับน้ำหนักบรรทุกได้โดยปลอดภัย

2.7.2.8 ต้องมีทางระบายน้ำฝนอย่างเพียงพอ และก่อนปล่อยออกสู่ทางระบายน้ำสาธารณะจะต้องมีตะแกรงดักขยะอยู่ในที่ที่ตรวจสอบได้

2.7.2.9 ให้มีดวงโคมและปลั๊กอย่างละ 1 ชุด ในห้องพักคนงาน และระบบไฟฟ้าต้องเป็นแบบที่มีความปลอดภัยเพียงพอ

2.7.2.10 ให้จัดเตรียมหัวฉีดดับเพลิงและถังมือถือ อย่างน้อย 1 ชุด ต่ออาคารหรือติดตั้งไว้ในระยะทางไม่เกิน 20 เมตร ในกรณีที่พักอาศัยเกินกว่า 1 ชั้น ให้ติดตั้งเครื่องดับเพลิงทุกชั้นเช่นเดียวกัน

2.7.2.11 รายการวัสดุก่อสร้างอาจเปลี่ยนแปลง โดยจะใช้วัสดุเทียบเท่า อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยความเห็นชอบของสถาปนิก/วิศวกร อาทิ เช่น

ฝาผนัง กระเบื้องแผ่นเรียบหนา 4 ม.ม. หรือไม้อัดไม้หนา 2 ม.ม. หรือกระดาศอัด หรือไม้อัด แผ่นเรียบหนา 4 ม.ม.

ไม้พื้น ไม้กระดาน 1×8 นิ้ว หรือไม้อัดแผ่นเรียบ 12 ม.ม. ห้ามใช้แผ่น โลหะที่เป็นตัวนำไฟฟ้า

หลังคา หลังคาสังกะสีลอน หรือกระเบื้องลอนคู่ หรือกระเบื้องลอนเล็ก หากใช้หลังคาเป็นสังกะสี ควรจะมีฝ้าเพดานด้วย

2.7.3. อาคารห้องน้ำ – ส้วม

2.7.3.1 ต้องจัดให้มีส้วมที่ถูกต้องลักษณะสำหรับคนงานที่พักอาศัยอยู่ในอัตราส่วนไม่น้อยกว่า 1 ห้อง ต่อ 20 คน

2.7.3.2 ต้องจัดให้มีพื้นที่ห้องน้ำรวมและลานซักล้างสำหรับคนงานที่พักอาศัยอยู่ในอัตราส่วนไม่น้อยกว่า 7 ตารางเมตร ต่อ 20 คน

2.7.3.3 ขนาดห้องส้วมต้องมีพื้นที่ภายในไม่น้อยกว่า 0.9 ตารางเมตร และความกว้างภายในไม่น้อยกว่า 0.9 เมตร

2.7.3.4 ต้องจัดให้มีบ่อเก็บน้ำ หรือถังเก็บน้ำ ก๊อกน้ำ ให้เพียงพอแก่ การอาบน้ำและซักล้างเสื้อผ้า

2.7.3.5 ต้องจัดให้มีทางระบายน้ำที่ใช้แล้ว ไหลได้อย่างสะดวกและเพียงพอก่อนปล่อยออกสู่ทางระบายน้ำสาธารณะ จะต้องมิตะแกรงดักขยะอยู่ในที่ตรวจสอบได้

2.7.3.6 การบำบัดของเสียจากห้องส้วม จะต้องเป็นไปโดยถูก สุขลักษณะก่อนปล่อยน้ำลงสู่ทางระบายน้ำสาธารณะ

2.7.3.7 ไฟฟ้าในห้องส้วมและห้องน้ำ ต้องจัดไฟแสงสว่างอย่างเพียงพอ

2.7.4. การใช้ไฟฟ้าในหน่วยงาน

การจ่ายกระแสไฟฟ้าสำหรับอาคารพักอาศัย ต้องเป็นตามกฎของการไฟฟ้านครหลวงหรือการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สายไฟฟ้าจะต้องได้มาตรฐานอุตสาหกรรม การออกแบบของสายไฟฟ้าในอาคารต้องออกแบบโดยวิศวกรไฟฟ้า

2.7.5. อาคารโรงครัวรวม

- 2.7.5.1 จัดให้มีที่ตั้งเตาไฟ สูงประมาณ 50 ซม. ทำด้วยวัสดุกันไฟ
- 2.7.5.2 จัดให้มีแท่นเตรียมอาหารและอ่างล้างหน้าพร้อมมีวางระบายน้ำ
- 2.7.5.3 ผนังโรงครัวบริเวณที่ตั้งเตาไฟให้ทำด้วยวัสดุกันไฟเช่นผนังก่ออิฐ
- 2.7.5.4 มีหลังคาที่มีความสูงพอเพียง ที่จะป้องกันฝน และระบายควันไฟออกจากอาคารได้เร็วพื้นครัว
- 2.7.5.5 ควรทำความสะอาดได้ง่าย เช่น พื้นคอนกรีตเสริมเหล็ก หรือหินคลุกบดอัดแน่น
- 2.7.5.6 จัดให้มีปลั๊กไฟฟ้าอย่างเพียงพอ และติดตั้งไว้ในที่ ๆ เหมาะสมเพื่อการประกอบอาหาร

2.7.6. การกำจัดขยะให้ปฏิบัติตามระเบียบการกำจัดขยะของท้องถิ่นอย่างใดอย่างหนึ่งเช่น

- 2.7.6.1 ขยะแห้งควรมีเตาเผาซึ่งมีข้อกำหนด
- ให้เผาได้เฉพาะขยะแห้งเท่านั้น
 - มีบันไดทางขึ้นไปทิ้งขยะได้สะดวก
 - มีตะแกรงเหล็กให้ขยะเผาอยู่ได้และมีช่องว่างใต้ตะแกรงสำหรับเก็บเถ้า
 - มีช่องจุดไฟ และขนขึ้นเก็บเถ้าออกได้
 - เตาเผาขยะทำด้วยวัสดุกันไฟ และขนาดใหญ่เพียงพอที่จะเผาได้มาก
- 2.7.6.2 หากผู้รับเหมาไม่สามารถสร้างเตาเผาขยะแห้งได้ อาจขุดหลุมให้กว้างพอควรโดยมีความลึกไม่น้อยกว่า 1.0 เมตร แล้วนำขยะมาทิ้งรวมกัน และจัดการเผาเป็นครั้งคราวหรือกลบทิ้งเป็นครั้งคราวก็ได้
- 2.7.6.3 ผู้รับเหมาแจ้งหน่วยงานท้องถิ่นมาจัดเก็บขยะ โดยเตรียมถังขยะหรือถุงใส่ขยะไว้สำหรับทิ้งขยะแล้วนำมารวมไว้ยังจุด ๆ หนึ่งเป็นการรวบรวมให้รถขยะมาเก็บไปทิ้ง โดยกำหนดให้มารับขยะอาทิตย์ละ 2 ครั้ง หรืออาทิตย์ละครั้งก็ได้

2.7.7. สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น

หน่วยงานก่อสร้างใดที่มีความจำเป็นอาจจัดให้มีร้านค้าภายในบริเวณบ้านพักอาศัยคนงานก่อสร้าง เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่คนงานในเรื่องซื้อของใช้จำเป็น และอาหารต่าง ๆ โดยอาจจะเป็นแม่บ้านคนงานขายกันเอง หรือบริษัทจัดให้ก็ได้

2.7.8. ผังบริเวณ

2.7.8.1 ควรมีรั้วรอบบริเวณ มีประตูทางเข้า-ออก ทางเดียว

2.7.8.2 ควรมียามดูแล พร้อมตุ้มยามที่บริเวณทางเข้า-ออก บริเวณรักษาความปลอดภัย ตรวจคนเข้าออกตลอดเวลา

2.7.8.3 ควรมีวางระบายน้ำรอบบริเวณ พร้อมตะแกรงดักขยะก่อนปล่อยสู่สาธารณะ

2.7.8.4 จัดให้มีไฟฟ้า แสงสว่าง ในเวลากลางคืน ส่องรอบบริเวณอย่างเพียงพอ

2.7.8.5 ควรจัดให้มีระบบกำจัดขยะมูลฝอยทั้งระบบเปียกและระบบแห้ง

2.7.8.6 ควรมีห้องน้ำ-ส้วม ไม่น้อยกว่า 1 ห้อง ต่อ 20 คน พร้อมลานซักล้างและบ่อเก็บน้ำหรือถังเก็บน้ำ

2.7.8.7 อาจจัดให้มีสถานรับเลี้ยงเด็ก สนามเด็กเล่น หากมีเด็กก่อนวัยเรียนมาก

2.7.8.8 อาจจัดให้มีโรงครัวรวมแยกออกจากบ้านพัก

2.7.8.9 จัดให้มีถังดับเพลิงอย่างเพียงพอ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ยังได้กำหนดส่วนรูปแบบและโครงสร้างของที่พักอาศัยชั่วคราวสำหรับคนงานก่อสร้างในหนังสือประกอบการสอนวิชา การจัดการงานก่อสร้าง ดังนี้

วัสดุที่ใช้ในการสร้างบ้านพักคนงานนี้ เท่าที่ปฏิบัติกันอยู่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จะเป็นการนำเอาวัสดุที่ใช้แล้วจากงานครั้งก่อนมาใช้ซ้ำ มาตรฐานอาคารทั่ว ๆ ไปจึงค่อนข้างต่ำมาก อาคารที่พักก็เป็นเพียงแต่มีหลังคา กันแดด กันฝน มีผนังกันแดด กันฝน กันลม กันขโมย และกันสายตา มีพื้นที่ราบเรียบพอที่จะปูเสื่อหรือปูกองบาง ๆ นอนได้เท่านั้น

โครงสร้างหลักส่วนมากใช้ไม้คร่าขนาด $1 \frac{1}{2} \times 3$ นิ้ว หรือ 2×4 นิ้ว เป็นทั้งเสา คร่า ฝา จันทัน อะเส แปะ ถ้ายกพื้นก็ใช้เป็นคานหรือตงไปด้วยในตัว การประกอบก็ใช้ตะปูทั้งหมด ตอกยึดโยงกันไปมาจนหนาแน่น ถึงแม้จะปลูกเป็นบ้านพักสองชั้นก็ใช้โครงสร้างดังกล่าวข้างต้น โดยใช้คร่าฝาเป็นเสารับน้ำหนักกระยะประมาณ 60 เซนติเมตร ตอนตอกลงดินก็อาจจะทำเป็นฐานรากชั่วคราว คานตงของพื้นชั้นล่างก็วางบนพื้นดินเนื่องจากน้ำหนักบรรทุกไม่มาก และเป็นอาคารชั่วคราว

พื้นอาจจะใช้ไม้แบบขนาด 1×8 นิ้วขึ้นไปจะเป็นไม้ที่ใช้แล้ว บางครั้งใช้ไม้อัดหนา 1 เซนติเมตรปูบนคร่าซึ่งตีห่างกัน 40 - 60 เซนติเมตร ผู้อยู่อาศัยอาจใช้เสื่อหรือพรมน้ำมันปูอีกชั้นหนึ่ง เพื่อความเรียบร้อยและง่ายต่อการรักษาความสะอาด นอกจากนี้ อาจใช้วัสดุแผ่นสำเร็จรูปอย่างอื่นที่หนาพอปูเป็นพื้นก็ได้

ฝาและหลังคา วัสดุที่นิยมใช้กันมากก็คือ แผ่นสังกะสีลอน ความยาวขนาดต่าง ๆ กัน เพราะเป็นวัสดุที่คงทนต่อแดดและฝน สามารถใช้งานซ้ำได้หลายครั้ง ใช้ทำได้ทั้งหลังคาและฝา บางแห่งก็ใช้แผ่นเหล็กที่ใช้ในการทำแบบหล่อเหล็ก ซึ่งใช้ได้ทั้งหลังคาและผนังที่แข็งแรง ทนทานเช่นกัน แต่แผ่นสังกะสีจะดีกว่าเพราะแบบเหล็กมักจะเกิดสนิม เก็บความร้อน สังกะสีสามารถสะท้อนความร้อนจากแสงแดดไปได้มาก สำหรับหลังคาก็มีสังกะสีและเหล็กแผ่นเรียบ เท่านั้น แต่สำหรับฝาหรือผนังอาจใช้วัสดุสำเร็จรูปอย่างอื่นได้อีก เช่น กระเบื้องกระดาศ ไม้อัด ซีเมนต์ ชิพบอร์ด เป็นต้น

ประตูหน้าต่าง ใช้กรอบไม้ขนาด $1\frac{1}{2} \times 4$ นิ้ว ติเป็นกรอบบานโดยรอบ มีกรอบตรงกลาง ตัวบานจะเป็นสังกะสีแบบลอน ไม้อัด หรือกระเบื้องกระดาศ ประตูเป็นบานเปิด สำหรับหน้าต่างบางครั้งอาจจะไม่มี ถ้ามีจะใช้เป็นแบบบานกระทุ้ง หรือใช้ช่องระบายลมเหนือผนัง ช่วงต่อกับหลังคา

2.8 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิภา ส.ตุมรสุนทร, (2532) ทำการศึกษาเรื่อง การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับครอบครัวคนงานก่อสร้าง ในเขตพัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลตะวันตกโดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อทราบสภาพชีวิตความเป็นอยู่และแนวทางการจัดบริการสวัสดิการ ของครอบครัวคนงานก่อสร้าง พบว่าแรงงานก่อสร้างที่เข้ามาดำเนินการก่อสร้างโรงงานในกลุ่มอุตสาหกรรม ปีโตเคมี สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. คนงานที่เป็นคนของบริษัทรับเหมาก่อสร้าง หมายถึง คนงานที่บริษัทรับเหมาก่อสร้างจ้างเป็นคนงานประจำ บริษัทไปรับเหมาก่อสร้าง ณ ที่แห่งใด ก็นำคนงานพวกนี้ไปทำงานด้วย คนงานจำนวนหนึ่งมักจะนำครอบครัวติดตามไปอยู่ด้วยกัน คนงานประเภทนี้ บริษัทจะสร้างบ้านพักให้รวมกันอยู่
2. คนงานซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นหรือในจังหวัดที่มีการก่อสร้างคนงานพวกนี้ไม่พักในแคมป์ เพราะมีบ้านพักของตนเองแล้ว ฉะนั้นการทำงานจึงมีลักษณะที่เรียกว่าเข้ามาเย็นกลับ
3. คนงานจร เป็นคนงานที่บริษัทรับเหมาก่อสร้างจ้างมาทำงานชั่วคราวทำเฉพาะงาน มักเป็นแรงงานไร้ฝีมือ เช่น คนงานแบกหาม คนงานขนอิฐ ขนปูน เป็นต้น คนงานพวกนี้มักจะอยู่ในแคมป์ อยู่ไม่ถาวรบางคนก็เอาครอบครัวมาอยู่ด้วยเพราะคนที่มาอยู่ด้วยสามารถเป็นแรงงานได้ทั้งชายและหญิง ลักษณะการรับค่าแรงเป็นรายวัน และเป็นไปตามอัตราแรงงานขั้นต่ำ

โดยบริษัทรับเหมาก่อสร้างได้จัดสร้างที่พักอาศัยชั่วคราวสำหรับคนงานก่อสร้าง ใกล้ๆกับสถานที่ทำการก่อสร้าง เพื่อสะดวกในการเดินทางของคนงาน ซึ่งในแต่ละจำนวนที่พักไม่แน่นอน เพราะคนงานมีการเข้าออกตลอดเวลาและขนาดของที่พักอาศัยชั่วคราวโดยมีทั้งขนาดใหญ่ที่สร้างถาวร มีบริเวณกว้างขวางและสร้างติดกันเป็นแนว ผนังบุสังกะสี มุงหลังคาด้วยสังกะสี แบบที่ตัดแปลงมาจากโรงมันเก่าทำให้เป็นที่พัก ลักษณะห้องกว้างสูงก่อด้วยอิฐรอบบริเวณลาดด้วยซีเมนต์ และขนาดเล็ก ซึ่งสร้างเป็นห้อง ๆ ยกพื้นประมาณ 1.00 เมตร ผนังกรุด้วยไม้ หลังคามุงจาก มีระเบียบไม้ยื่นออกมาหน้าบ้านเป็นที่พำนัก อาบน้ำและทำครัว โดยพบว่าบริเวณที่พักอาศัยชั่วคราวไม่สะอาด เนื่องจากอาจเป็นเพราะไม่ได้ปรับพื้นโดยรอบให้เป็นซีเมนต์หรือโรยด้วยอิฐหิน อีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะ

1. คนงานก่อสร้างขาดจิตสำนึกว่า บ้านพักที่อยู่และบริเวณต่าง ๆ เป็นส่วนหนึ่งของตนเองนั้นจึงไม่มีใครให้ความสนใจ จะเห็นว่าเมื่อมีเศษขยะ เศษผงก็จะทิ้งในที่ ๆ ใกล้ที่สุดคือ ใต้ถุนบ้าน ช้างหน้าบ้าน ความสะอาดภายในบริเวณแค่นี้จึงไม่เกิดขึ้น
2. การศึกษาพบว่าห้องพักแต่ละห้องมีขนาดประมาณ 2.00 x 2.30 ม. ซึ่งถือว่าแคบมากสำหรับการพักอาศัย 3 - 4 คน โดยภายในห้องใช้เป็นห้องอเนกประสงค์คือห้องนอน ห้องพักผ่อน ห้องทำอาหารห้องกินอาหารและห้องรีดผ้า นอกจากนี้บางห้องยังใช้เป็นห้องเก็บรถจักรยานอีกด้วย
3. นอกจากที่พักเป็นสวัสดิการที่คนงานก่อสร้างได้รับจากนายจ้าง หรือผู้รับเหมาสวัสดิการอีกอย่างหนึ่งที่รับก็คือ น้ำดื่มและน้ำใช้ โดยปกติแล้ว ผู้รับเหมาจะให้บริการน้ำใช้แก่คนงานก่อสร้าง โดยจะมีรถนำน้ำเป็นแท็งก์เข้าไปส่งทุก ๆ วัน ละอย่างน้อย 2 แท็งก์ ใส่ไว้ที่แท็งก์รวม บ่อกักน้ำอาบ หรือภาชนะตามแต่ที่ แต่ละคนจะนำมาใช้ ส่วนน้ำดื่มนั้นบางคนก็ดื่มจากน้ำประปาที่นำมาส่ง พบว่าดื่มแล้วเกิดปวดท้อง จึงได้นำน้ำประปาไปต้มและดื่ม แต่หลายคนซื้อน้ำขวดใหญ่ดื่ม ซึ่งเป็นน้ำที่สะอาดมากและต้องจ่ายเงินมากเช่นเดียวกัน
4. ห้องน้ำห้องส้วมไม่สะอาด ไฟฟ้าในเวลากลางคืนไม่สว่าง น้ำดื่มไม่สะอาด ฯลฯ และได้มีข้อเสนอแนะว่า ถ้าไม่มีการจัดบริการที่พักอาศัยให้ดีหรือไม่มีมาตรการควบคุมที่รัดกุม ก็จะก่อให้เกิดลักษณะชุมชนแออัด อันเนื่องมาจากคนงานเหล่านั้นมาสามารถจัดหาที่อยู่อาศัยในราคาที่เหมาะสมได้

ศิริพร จิรวัดมน, (2537) ทำการศึกษาเรื่อง "ปัญหาสังคมและสาธารณสุขของคนงานก่อสร้างไทย (การศึกษาเชิงคุณภาพ) ได้สรุปกลุ่มคนและวิธีการเข้าสู่อาชีพของคนงานก่อสร้างไว้ คือ กลุ่มคนที่เข้าสู่อาชีพคนงานก่อสร้าง มีทั้งหมด 5 กลุ่ม โดยทั้งหมดมีวิธีการเข้าสู่อาชีพก่อสร้าง 5 วิธี ดังนี้

กลุ่มคนที่เข้าสู่อาชีพคนงานก่อสร้าง

1. กลุ่มคนที่หมุนเวียนเคลื่อนย้าย จากการเป็นเกษตรกรในชนบทในฤดูเพาะปลูก เก็บเกี่ยว มาเป็นคนงานก่อสร้างในเมืองในช่วงฤดูอื่น ๆ และจะหมุนเวียนกลับเข้าสู่การเกษตรอีกครั้งตามฤดูกาล
2. กลุ่มคนที่เคยเป็นเกษตรกร แต่เลิกไปเนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ แล้วมาทำงานก่อสร้างอย่างเดียว
3. กลุ่มคนที่ไม่เคยทำงานในไร่นามาก่อน เมื่อเรียนจบประถมศึกษาบ้างก็เข้าเป็นคนงานก่อสร้างเลย บ้างก็เคยทำงานอื่น ๆ มาก่อน เช่น ทำงานบ้าน เลี้ยงเด็ก ขายของหน้าร้าน เสิร์ฟอาหาร ขนของลงของ เป็นต้น คนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นหลัง ๆ ที่รุ่นพ่อ-แม่ไม่มีที่นาอีกแล้ว หรือพ่อ-แม่ทำนาเช่า หรือเป็นแรงงานส่วนเกินจากภาคเกษตร
4. กลุ่มคนที่เคยเป็นเกษตรกร แล้วหันเหไปประกอบอาชีพอื่น แต่พบปัญหา เช่น ไปเป็นช่างเจียรไนพลอยซึ่งต้องใช้สายตามาก ในที่สุดมีปัญหาเรื่องสายตาจนทำงานไม่ได้ จึงหันมาเป็นคนงานก่อสร้างแม้รายได้ต่ำกว่าก็ต้องยอม

5. กลุ่มคนต่างชาติที่ไม่มีงานทำในถิ่นฐานของตน

วิธีการเข้าสู่อาชีพของคนทั้ง 5 กลุ่มดังกล่าว ได้เข้าสู่เส้นทางสายก่อสร้างด้วยวิธีหนึ่งวิธีใดใน 5 วิธี ต่อไปนี้

วิธีที่ 1 เพื่อน เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง แนะนำชักชวน คือ เพื่อนหรือญาติที่เข้าไปทำงานก่อสร้างก่อน เมื่อทราบว่าบริษัทต้องการคนเพิ่ม หรือทราบว่ามีการจ้างงานใหม่ ก็จะมาชักชวนเพื่อนหรือญาติให้ไปทำด้วยกัน

วิธีที่ 2 ผู้ประกอบการ ผู้รับเหมา ผู้รับช่วงงานเข้าไปในหมู่บ้าน ถามหาคนที่มีความรู้ช่าง แล้วชวนไปร่วมงาน หรือบางกรณีก็เป็นช่างรับเหมา ซึ่งเป็นคนในหมู่บ้านเอง เมื่อไปร่วมงานมาได้ก็จะมาชวนคนในหมู่บ้านไปร่วมงานด้วย

วิธีที่ 3 เดินหางานเอง บางคนเมื่อไม่มีงานภาคเกษตรให้ทำแล้ว ก็เข้าเมืองดูแหล่งก่อสร้างต่าง ๆ แล้วสมัครเข้าทำงานด้วยตนเอง

วิธีที่ 4 คนขับรถรับ-ส่งคนงาน ทำหน้าที่เป็นนายหน้าหาคนเข้าทำงานกล่าวคือกลุ่มคนงานประเภทไป-กลับที่อาศัยอยู่ตามหมู่บ้านห่างไกล มักจะมีการว่าจ้างรถรับ-ส่งเป็นประจำ คนขับรถรับส่งเหล่านี้จะต้องพยายามรักษาจำนวนผู้โดยสารของตนไว้ให้เต็มจำนวน เพื่อรายได้สูงสุด ฉะนั้นเขาจะเป็นผู้คอยหาข้อมูลว่าที่ใดมีงานก่อสร้างแห่งใหม่ ที่ใดรับสมัครคนงานประเภทใด เพื่อมาส่งข่าวแก่คนว่างงานในหมู่บ้าน นับเป็นประโยชน์ร่วมกันของทั้ง 2 ฝ่าย

วิธีที่ 5 นายหน้าที่มีอาชีพจัดหาคนงานป้อนบริษัทโดยตรง และได้รับค่าตอบแทนจากบริษัท คนงานที่เข้าวงการด้วยวิธีนี้ส่วนใหญ่เป็นคนงานต่างชาติ เช่น ชาวเขา ชาวมอญ ชาวพม่า ชาวกะเหรี่ยง และชาวลาว เป็นต้น

อร่าม ลือพร้อมชัย, (2539) ทำการศึกษาความเป็นอยู่ของคนงานก่อสร้างขนาดเล็กและขนาดกลาง ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าปัญหาในด้านที่อยู่อาศัยของคนงานก่อสร้าง มีความเป็นอยู่ที่คับแคบมาก อยู่กันอย่างแออัด และความเป็นอยู่ของคนงานก่อสร้างต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนด สำหรับปัญหาของนายจ้าง เนื่องมาจากพื้นที่ในการจัดสร้างห้องพักคนงานไม่เพียงพอ ทำให้ต้องปลูกสร้างเป็น ห้องพัก 2 ชั้น โดยมีพื้นที่ประมาณ 7-9 ตารางเมตรต่อ 1 ห้อง อาศัยอยู่ห้องละ 2-3 คน ค่าก่อสร้างเฉลี่ยห้องละ 2,000 - 3,000 บาท

ประสาร ศรีศุภชัยยา, (2539) ทำการศึกษาสภาพปัจจุบันและความคาดหวังเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยชั่วคราว และถาวรของผู้ใช้แรงงานก่อสร้าง พบว่าแรงงานก่อสร้างส่วนใหญ่ไม่ได้ต้องการที่อยู่อาศัยถาวรขณะทำงานในกรุงเทพฯ แต่มีความต้องการเป็นแบบชั่วคราวเท่านั้น เพราะไม่มีความสนใจที่จะยึดอาชีพก่อสร้างไปตลอด จึงทิ้งภาระในการดูแลรักษาที่พักเป็นของนายจ้าง และนายจ้างก็ต้องการประหยัด โดยลงทุนในด้านที่อยู่อาศัยให้น้อยที่สุด ดังนั้นจึงไม่เกิดความสมดุลกันระหว่าง นายจ้างและแรงงานก่อสร้าง โดยได้เสนอแนะว่าภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทในการกำหนดแบบก่อสร้างที่พักคนงานก่อสร้างให้มีมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ

จากการศึกษาลักษณะที่พักคนงาน ส่วนใหญ่เป็นเรือนแถว 2 ชั้น ไม่มีฝ้าเพดาน ไม่มีหน้าต่าง และไม่มียระบบบำบัดน้ำเสีย ใช้สังกะสีในการบุผนัง รวมทั้งมุงหลังคา ห้องพักส่วนมากมีขนาด 2.50 x 3.00 เมตร โดยพักอาศัยห้องละ 2 คน ค่าก่อสร้างที่พักส่วนใหญ่มากกว่า 500,000 บาท ซึ่งขึ้นอยู่กับขนาดของโครงการก่อสร้าง และได้เสนอแนะว่าห้องพักควรมีขนาด 3.00 x 3.00 เมตร

สมบัติ วณิชประภา, (2541) ศึกษาการพัฒนาที่พักคนงานในโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่: กรณีศึกษา โครงการทางด่วนสายบางปะอิน-ปากเกร็ด โดยแบ่งที่พักคนงานออกเป็น 2 ชนิด ได้แก่ ที่พักแบบกระเบื้อง มีประตูและหน้าต่าง ห้องพักมีขนาดห้องละ 8 - 9 ตารางเมตร พักอาศัยห้องละ 3 คน จะมีมาตรฐานสูงกว่าที่พักแบบสังกะสี ซึ่งมีประตูแต่ไม่มีหน้าต่างระบายอากาศ ห้องพักมีขนาดห้องละ 6 - 7 ตารางเมตร พักอาศัยห้องละ ไม่เกิน 2 คน โดยได้มีข้อเสนอแนะว่า

1. ห้องพักคนงานควรมีการเจาะช่องหน้าต่างเพื่อระบายอากาศทุกห้อง
2. ควรใช้วัสดุชนิดที่สามารถรื้อย้ายได้
3. ขนาดของห้องพักควรแบ่งเป็น 2 ขนาด คือ
 - 3.1 สำหรับคนโสดสามารถพักอาศัยได้ 3-4 คน ขนาด 12-15 ตร.ม.
 - 3.2 สำหรับคนมีครอบครัวสามารถพักอาศัยได้ ควรมีขนาด 9 ตร.ม.
4. ควรมีการแยกที่พัก ระหว่างคนโสดและคนมีครอบครัวออกจากกันชัดเจน

สมใจ ฉัตรไทย, (2543) ทำการศึกษา คุณภาพชีวิตของแรงงานก่อสร้างพบว่า คุณภาพชีวิตโดยรวมของแรงงานก่อสร้างในจังหวัดนนทบุรี ด้านสุขภาพ ที่อยู่อาศัยและอนามัยสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง แต่สิ่งที่ต้องปรับปรุงคือ สภาพความปลอดภัยในการทำงาน โดยขนาดของสถานประกอบการ ระยะเวลาในการย้ายถิ่น และรายได้ เป็นปัจจัยที่สำคัญและมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของแรงงานก่อสร้าง

วรรณะ ศิริรัตน์, (2547) การศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในธุรกิจงานก่อสร้าง ที่มีผลต่อการออกแบบที่พักอาศัยของคนงานก่อสร้าง ของการรถไฟฟ้ามหานครแห่งประเทศไทย พบว่าการออกแบบที่พักอาศัยที่มีพื้นที่เพียงพอ และเหมาะสมสำหรับคนงานก่อสร้างพักอาศัยได้ 4-6 คน มีพื้นที่ 17.28 ตารางเมตร

จิรวุฒน์ ดารีหอนันต์, (2547) ในการประชุมวิชาการโยธาแห่งชาติ ครั้งที่ 9 / 2547 ได้นำงานวิจัยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทของ จรรยา ไซ่ทอง โดยทำการศึกษาว่าระดับ "คุณภาพชีวิตในภาพรวมของคนงานก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล" ได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มที่ทำงานอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยแบ่งเป็น กลุ่มคนงานก่อสร้าง จำนวน 150 คน และกลุ่มคนชั้นกลาง (ผู้ที่มีการศึกษาดั้งแต่ระดับอาชีวศึกษาหรืออนุปริญญาขึ้นไป) 150 คน โดยการศึกษาจากตัวแปรที่เกี่ยวข้อง 47 ตัวแปร ซึ่งได้รวบรวมจากงานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต พบว่าคุณภาพชีวิตโดยรวมของคนงานก่อสร้างต่ำกว่าคุณภาพชีวิตที่พอใจภายในกลุ่มของคนงานก่อสร้างเองและต่ำกว่าของกลุ่มคนชั้นกลาง อีกทั้งยังพบว่าคนงานก่อสร้างจำนวนค่อนข้างมากมีระดับคุณภาพชีวิตต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน โดยข้อมูลที่ได้จากคนงานก่อสร้างกับเกณฑ์มาตรฐานพบว่า คนงานก่อสร้างมีคุณภาพชีวิตไม่ผ่านเกณฑ์ มีรายได้ต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำตามที่ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 กำหนดไว้ ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทย โดยคนงานก่อสร้างมีสภาพครัวเรือนที่พักอาศัย ซึ่งถูกรบกวนจากกลิ่นเหม็นหรือมลพิษน้ำเน่าเสียและขยะ